

## COVID-19 en overlijden

Bijlage bij de [LCI-richtlijn COVID-19](#) | Versie...februari 2021 (versiebeer zie onderaan deze pagina)

### Voor het overlijden

Het is belangrijk dat directe naasten afscheid kunnen nemen van een persoon met COVID-19, die op sterven ligt. Het is mogelijk dat een directe naaste ook COVID-19 heeft. In dat geval is overleg met het afdelingspersoneel of de afdeling Infectiepreventie van het ziekenhuis/de zorginstelling nodig, zodat afscheid nemen gefaciliteerd kan worden, waarbij het risico op verdere verspreiding wordt geminimaliseerd.

### Na het overlijden

SARS-CoV-2 is een virus dat van mens op mens overgebracht wordt door besmette druppels die vrijkomen bij hoesten en niezen en (direct) contact. Dit vormt na overlijden geen risico meer. Influenzavirussen worden op dezelfde wijze verspreid. De zorg voor een patiënt overleden aan het nieuwe coronavirus is daarom hetzelfde als de zorg voor een patiënt overleden aan influenza (griep). De reguliere hygiënemaatregelen die gelden voor de uitvaartbranche volstaan daarom ook voor de zorg voor overledenen aan het nieuwe coronavirus.

### Besmettingsrisico's bij de verzorging

Het virus overleeft maar kort buiten het lichaam, Hoe lang precies, is onbekend. Het varieert van enkele uren tot een of meerdere dagen. Met het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen en het uitvoeren van handhygiëne conform de reguliere hygiënemaatregelen binnen de uitvaartbranche zijn de risico's op besmetting tot een minimum te beperken.

Indien de verzorging van de overledene plaatsvindt door meerdere medewerkers in een zelfde ruimte dienen te allen tijde de algemene landelijke maatregelen in acht te worden genomen (zoals zoveel als mogelijk 1,5 meter afstand houden). Het RIVM heeft een 'Generiek kader coronamaatregelen' opgesteld met adviezen hoe organisaties zich hieraan kunnen houden.

Draag tijdens de verzorging een schort met lange mouwen en handschoenen. Het dragen van een veiligheidsbril en mondneusmasker is niet nodig. Trek eerst het schort aan en dan de handschoenen, over de manchetten van de mouwen. Bij het uittrekken is de volgorde andersom: eerst de handschoenen uitdoen, daarna [handhygiëne](#) toepassen, dan het schort uittrekken en vervolgens weer handhygiëne toepassen.

Thanatopraxie of het balsemen van het lichaam van een overledene met COVID-19 is mogelijk, indien de gebruikelijke protocollen en hygiënemaatregelen in acht worden genomen.

Handhygiëne dient toegepast te worden na elk contact met de overledene, na het verwijderen/uittrekken van persoonlijke beschermingsmiddelen en na verplaatsing en vervoer van de overledene.

### Vervoer en opbaren

De overledene kan door de uitvaartverzorger op de gebruikelijke wijze opgehaald en vervoerd worden, dit zal meestal vanuit het ziekenhuis of een zorginstelling zijn. Bij direct contact met de overledene dienen een schort met lange mouwen en handschoenen te worden aangetrokken, het uittrekken gaat samen met toepassing van handhygiëne. Volg ook de lokale aanwijzingen van het ziekenhuis of de zorginstelling op.

De overledene mag zowel thuis als in het uitvaartcentrum opgebaard worden. De kist mag zowel open als dicht. Er is geen bezwaar tegen opbaring van de overledene op bed met koeling middels een bedkoelsysteem (dit systeem wordt veelvuldig in de thuissituatie en in zorginstellingen voor langdurige zorg zoals verpleeghuizen toegepast).

### Contact met de overledene en met de nabestaanden

Nadat de overledene verzorgd is, zijn er geen beperkingen voor het contact van de nabestaanden met de overledene. Ook hier wordt na afloop van direct contact goede handhygiëne geadviseerd.

Als voor de nabestaanden thuisisolatie of quarantaine geldt, dan is een fysiek bezoek voor een 'regelgesprek' onwenselijk. Een uitvaartondernemer kan dit gesprek dan via de telefoon of andere moderne communicatiemogelijkheden voeren.

### De Uitvaart

Momenteel is het advies van kracht om geen handen te schudden, op hand-, hoest- en nieshygiëne te letten en afstand te bewaren conform de landelijke maatregelen. Er zijn naast deze algemeen geldende maatregelen verder geen beperkingen voor het contact van de uitvaartondernemer met de nabestaanden, tenzij zij ook COVID-19 of gezondheidsklachten passend bij COVID-19 hebben of in isolatie/quarantaine zijn. In dit geval kunnen nabestaanden ook niet fysiek bij de uitvaart aanwezig zijn. Gelukkig zijn er moderne communicatiemiddelen die het mogelijk maken om de uitvaart of afscheidsdienst (via een audio- of videoverbinding) live mee te maken.

1e graads nabestaanden kunnen een uitzondering vormen op bovenstaande in geval zij niet aan de gezondheidscheck voldoen. Als hun gezondheidstoestand het toelaat en zij weinig klachten hebben (geen koorts en niet hoesten), kunnen 1<sup>e</sup> graads nabestaanden met continu dragen van een chirurgisch mondneusmasker tenminste type II toch aanwezig zijn. In dit geval moet extra nauwkeurig bekeken worden waar deze personen (met dus voortdurend hun chirurgisch mondneusmasker op) het veiligst zitten met oog op minimaal transmissierisico. Daarnaast dienen zij extra te letten op de maatregelen, met name ruim (meer dan 1,5 mtr) afstand houden van de andere aanwezigen. Deze nabestaanden gaan na de begrafenis of crematie direct naar huis en blijven niet voor de nazit/condoleance.

### Uitvaart, afscheidsdienst en condoleance

Van belang is de verspreiding van het coronavirus tijdens de uitvaart maximaal te beperken; alle aanwezigen hebben de gezondheidscheck doorlopen en houden zich aan de geldende maatregelen, zoals handhygiëne en afstand houden; dit geldt mn ook tijdens de nazit/condoleance. Op de naleving hiervan moet toezicht zijn. Wanneer de aanwezigen zich verplaatsen zetten zij een mondneusmasker op. Bij een uitvaart geldt een maximale groepsgrootte. Zie de [Veelgestelde vragen over het coronavirus en uitvaarten op Rijksoverheid.nl](#) voor de actuele aantallen t.a.v. groepsgrootte en voor de overige voorwaarden die gelden bij uitvaart, afscheidsdienst en condoleance.

Voor informatie van de branchevereniging zie [www.bgnu.nl](http://www.bgnu.nl).

### Versiebeheer

Februari 2021: Geactualiseerd:

- 26-11-2020: Geactualiseerd: voor de actuele aantallen t.a.v. groepsgrootte en de overige voorwaarden wordt nu doorverwezen naar de webpagina hierover op [Rijksoverheid.nl](http://Rijksoverheid.nl)

- 02-04-2020: Aanpassing m.b.t. uitzondering voor 1e graads nabestaanden met COVID-19 bij aanwezigheid uitvaart.
- 16-03-2020: Eerste versie